

Acs
József
szövegrajza

Három komolyodó fa

Deák Ferenc

A fák egyre dúsabb lombot öltenek, napról napra haragosabb zöld a színük és mint az ember is, mind komolyabbak. Festő barátom, aki imádója a fáknak, pár szóval felidézte bennem azokat a nehéz, súlyos emlékeket, amelyek tudat alatt mindig nyomnak, behangolnak. A fák hasonlítanak az emberekhez. Nagyon csodálatos, szinte visszatetsző ez, de így van. Itt ülök a folyóparton és nézegetem a fákat. Bepót abban a jegenyében ismerem fel, ott a kanyarnál... igen, az Bepó. Nyúlánk, fehér vagy inkább sápadt... Ebben a fűzben itt Ivánt ismerem fel sörte hajával, vaskos testével és mindig bánatos, lemondó arcával. Amott az az akác a töltés megett Ráderra emlékeztet. Szegény Ráder talán életében nem látott akácot.

Engem Bepó nevelt. Azt mondta, hogy nem vagyok a fia és szólítsam csak Bepónak. Azt hiszem, valami baja volt. Akkor huszonnyolc-harminc éves lehetett, de nővel soha senki nem látta. A hajógyárban dolgozott. Hogy mit, arra már nem emlékszem. A tengerparton laktunk egy kis kőházikóban. Nekem iskolába kellett volna járnom, de senki sem törődött

velem és így tájára se néztem. Bepónak elég volt, ha csak ilyesmit mondtam: — a tanító megint megvert — elhitte, hogy rendes iskolába járó legényke vagyok. Alkonytájt járt haza. Sűrűn éreztem rajta az alkohol bűzét, de igazán nem volt kedvem kérdezősködni. Sohase tudtam meg, hogy én ki vagyok és hogy ki ő. Az anyakönyvi kivonatomban talán ott volt a tanítónál, de az is lehet, hogy soha nem is létezett. Bepó sohase kérdezte, mit szeretnék, vagy mi hiányzik. Hetente adott egy huszast, később egy ötvenest, és el volt intézve minden „anyagi támogatás”. Ennivalónk volt otthon, arról nem kellett gondoskodnom. Este, ha hazajött és valamivel jobb kedve volt, főzött is. Különben száraz koszton voltunk. Ma már biztos vagyok, hogy az ő nosztalgiaja, melankólikus, teljesen lemondó viselkedése hatott rám, jellemem és lelküлетem kialakulására, és talán most alakuló világ-nézetemre is. Könnyen lehettem volna külföldi turistákat meglopó, üzletekbe betörő utcagyerek, de odáig sohase jutottam; félttem a város zajától, félttem az idegen arcoktól. Mindenkitől félttem. A mai napig sem tudtam levetközni ezt az idegenkedést az emberek, a társaság iránt.

Mégis teltek a napok, bár úgyszólván semmit se csináltam. Reggel, amikor Bepó elment, lefutottam a tengerre és megfürödtem. Aztán, ha nem fújtt a szél, ha forrón tűzött a nap, ott a homokban elterülve aludtam délig. Ha vihar volt, visszaballagtam a házba és nagy nyugalommal folytattam az elkezdett kis szobrocscsa vésegetését. Egy-két hónapig dolgoztam az első kis kőfigurákon. Lassan — órák hosszat gondolkozva valami egész máson — faragcsáltam az öreg vésővel a követ. Jól emlékszem, egyszer napokon át tépelődtem, hogy mit is kezdjek a kis figurával, ha elkészül. Bepót nem érdekli. Más nem jár hozzánk. Én megunom, még mielőtt befejezném. Minek csináljam hát? Vagy kinek? Akkor eszembe jutott Dubrávka az iskolából. Igen, Dubrávkának szívesen megcsinálnám azt a kis lovat, de Dubrávkának nem kell. Dubrávkát akkor már teljes egy éve nem láttam, és jóformán senkit az iskolatársaim közül. Dubrávkához tehát sohasem került el a kis ló. Én mégis befejeztem és még tízet kifaragtam abban az évben. Odaraktam őket sorba a vakablakba. Soha senki nem nyúlt hozzájuk, soha senki nem kérdezte, miért csináltam őket, vagy kinek csináltam őket. Tavasz volt és valami borzasztó nyugtalanság fogott el. Nem tudtam semmibe se belekezdeni, semmit se befejezni. Reggeltől estig lent futkostam a víz szélén. Köveket dobáltam a végtelen kék tengerbe és elnyújtottan kiabáltam a tovaevező halászoknak. Tudtam, hogy nem válaszolnak, tudtam, hogy sohasem vezetnek oda hozzám a parthoz, talán azért mertem naponta belekiabálni a süket, kék messzeségbe. Ha jól emlékszem, ilyesvalahogy hangzott az a napi mondóka: Hahóóóó, hahóóóó, jóóó munkát. Engem Emilnek hívnak, hahóóóó! Még csak felém se néztek soha. És mégis kiabáltam nekik, jó munkát kívántam és megmondtam a nevem. A csónakok tovább libegtek messze, hogy már szinte nem is látszóttak. Este megint ott álltam a parton és csak azt kiabáltam: hahóóóó! Mást felesleges volt mondanom. Jó munkát kívánni a vacsorához? Nem! És a nevem is elhallgattam.

Bepó egy este valami karabélyt hozott haza. Megmagyarázta, hogy kell tölteni és kezelni. Másnap este vagy 200 töltényt is hozott. Azt mondta, ha lövöldözni akarok, menjek messzebb a tengerparton, nehogy fülönfogjanak az olasz katonák. Ki is próbáltam a puskát, nem durrant túl nagyot. Megkérdeztem Bepót, hányat szabad naponta lőnöm. Azt mondta, elég lesz, ha kétszer lövök. Így hát attól kezdve új szórakozásom volt. Tisztogattam a puskát, reggel egy lövéssel és este egyvel köszöntöttem a halászokat. Azok csak felém néztek, de megint nem válaszoltak és nem jöttek hozzám. Ez bántott és azon törtem a fejem, hogy valami másra kell elhasználnom a két töltényt. Semmi hasznom nincs abból, hogy a halászokat köszöntöm vele. Fogtam a kis kőfigurákat és messze kivittem a tenger szélére. A lovat három napig célöz-

gattam, mire egy golyó eltalálta. Így, két hét alatt szétlőttem mind. Nem lettem szomorúbb, se jobbkedvűbb. Talán... talán, ha Dubrávka ott lett volna a kivégzésen, és sírt volna, könyörgött volna, talán akkor... De csak a süket végtelen tenger és a buta visszhangozó sziklás part volt a tanú.

A teknősbékát végeztem ki utoljára. Egy olajjaggal alátámasztottam, hogy nagyobb célpont legyen. Sikerült is elsőre szétlőnöm. Akkor egy göndörhajú legény ugrott elő a sziklák közül és odament a darabokra tört kis kőfigurákhoz. Valahogy összeillesztette és megvakarta a fejét.

— Hát nem találsz mást erre a célra? — kérdezte tőlem, de nem emelte fel a tekintetét. Elszoktam attól, hogy bárkinek is válaszoljak, így most is csak hallgattam. Ő időközben ráakadt a többi kis figurácskák darabjaira és nagy nyugalommal megpróbálta összeilleszteni őket. Akkor eszembe jutott, hogy amikor csináltam, vésegettem őket, én is ilyen nyugodt voltam.

— Ki csinálta ezeket? — kérdezte a legény.

— Én — mondtam egész halkán, közben a második töltenyt tettem a csőbe.

*

Rádernek hívták ezt a fiút. Megbarátkoztunk. Az egyik szigetről jött ki a városba. Kérdezte, honnét van a puskám. Megmondtam, hogy Bepó szerezte valahol. És itt van tulajdonképpen vége ennek a mesének, vagy talán itt kezdődik valami, amit akkor nem tudtam felérni ésszel. Ráder megismerkedett Bepóval és attól kezdve sűrűn vendégünk volt. Sokat beszélgettek számomra érthetetlen dolgokról. Bepó hozott még néhány karabélyt és rengeteg töltenyt. Hogy honnét, nem tudom. Ráder egy délután, anélkül, hogy Bepóra várakozott, arról beszélt nekem, hogy az ember amit szívből csinál, azt védje, körmeszakadtáig védje, mert szükség lehet rá. Azt hittem, hogy a kis kőfigurákra céloz. Már szégyelltem is magam egy kicsit. Elmondtam neki, hogy több okom volt a kivégzésre. Ő csak nevetett és azt hajtogatta, hogy jegyezzem meg, ami késik, nem múlik...

Iván, a sörtehajú, a „fűzfa”, egy este eljött hozzám a kőházba azzal, hogy Bepó valami miatt nem jöhet haza, és hogy ő lesz velem akkor éjjel. Erős, szélesvállú legény volt. Este lefekvés után sokáig beszélgettünk. Nekem ez is, mint minden esemény az utóbbi időben, nagyon különös volt. Hogyne, hisz éveken át egyedül vagy Bepó szűkszavú társaságában sok mindentől elszoktam, sok mindentől, ami amúgy is csak csiraként ébredett bennem. És előbb Ráder, azután Iván közvetlensége egész megzavart.

Késő éjszakáig beszélgettünk hanyatt fekvé az ágyon. Belemelegedtem a mesélésbe és elárultam neki, hogy tíz kőfigurát csináltam Dubrávkának, de sohasem szántam rá magam, hogy elvigyem neki. És elmondtam még, hogy minden reggel kiabáltam a halászoknak és azok sohasem jöttek hozzám a parthoz, és sohasem köszöntek vissza. Iván erre csak nagyot sóhajtott és végigsimította kócos hajam.

— Aludjunk — mondta —, legjobb lesz, ha alszunk.

Se Bepó, se Ráder nem jött többet vissza. Soha többet. Ivánhoz kerültem, amíg a háború végét ért, aztán pedig...

Milyen különös, hogy épp a fákról emlékszem vissza rájuk hármójukra... És éppen most, amikor a fák egyre komorabb zöld színt öltenek, most, amikor lassan a nyár közönséges tartozékai lesznek, most, mikor lassan már megszűnik a lombok iránti tavaszi rajongás bennünk.